

KANNANOTTO PAIKALLISEN KEHITTÄMISEN TAVOITTEIKSI SUOMESSA 2021–2027

Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän ja maaseutupolitiikan neuvoston asettama yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työryhmä esittää kannanottonaan seuraavat tavoitteet EU-ohjelmakauden 2021-2027 valmisteluun liittyen:

- Yhteisölähtöisessä paikallisessa kehittämisessä vahvistetaan seuraavia periaatteita: alueperusteisuus, alhaalta ylös lähtevä kehittäminen, paikallinen kumppanuus, monialaisuus, innovatiivisuus, alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö ja verkostoituminen.
- Yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä vahvistetaan Suomessa kaudella 2021-2027 mahdollistamalla toimintatavan käyttöön otto kaikissa rahastoissa, varaamalla toimintaan rahoitusta, keventämällä erityisesti pienten hankkeitten hallinnollista taakkaa ja parantamalla eri rahastojen yhteen sovitusta paikallisen kehittämisen toimeenpanossa.
- Kansalaisten ja paikallisyhteisöjen yhdenvertaisuutta sekä kaupunki- ja maaseututoimijoiden yhteistyön edellytyksiä parannetaan ottamalla yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatapa käyttöön mahdollisimman kattavasti koko Suomessa: maaseutualueiden lisäksi myös kaupungeissa. Toimintatapaa laajennetaan uusille politiikkalohkoille.

Lisäarvo syntyy yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen periaatteista

Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen on täsmätyökalu aidosti ihmisistä ja paikallisista yrityksistä ja yhteisöistä lähtevien ideoiden ja tarpeiden toteuttamiseen. Se sitouttaa ja innostaa ihmisiä antamaan aikaansa, osaamistaan ja yksityistä rahaa oman elinympäristön kehittämiseen. Työn tulokset näkyvät ihmisten voimaantumisenä, parempina palveluina, uusina ja liiketoimintaansa kehittävinä yrityksinä sekä viihtyisämpänä ympäristönä.

Suomessa on yli 20 vuoden kokemus yhteisölähtöisestä paikallisesta kehittämisestä, jota toteutetaan Leader-toimintatavalla. Vastaavat toimintaperiaatteet ovat ohjelmakautta 2021-2027 koskevissa komission asetusehdotuksissa koskien yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä eri rahastoissa. Toiminta perustuu alhaalta ylös -periaatteella tietylle alueelle laadittuun monialaiseen kehittämisstrategiaan. Tämä tuo paikalliseen kehittämistyöhön pitkäjänteisyyttä ja strategisuutta verrattuna siihen, että toimittaisiin yksittäisten hankkeitten varassa.

Toimintatavan lisäarvo syntyy ennen kaikkea siitä, että siinä paikallisille asukkaille ja toimijoille annetaan vastuuta ja valtaa päättää omalla alueellaan toteutettavista toimista. Paikallinen kehittämisstrategia edistää kokonaisvaltaista kehittämistä ja eri toimialojen ja toimijoiden yhteistyötä. Paikallinen kumppanuus on käytännössä sellaista julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta, jolle on todettu olevan yhä enemmän tarvetta. Yhteisölähtöisellä paikallisella kehittämisellä saman pöydän ääressä ovat tasavertaisina kumppaneina paikallisen julkisen hallinnon, yhdistysten ja yritysten edustajat ja paikalliset asukkaat. Toimintatapa kannustaa kokeiluihin ja esimerkiksi uusiin paikallisiin palveluratkaisuihin, jotka ovat innovatiivisia paikallisessa mittakaavassa. Alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö ja verkostoituminen tuovat kehittämistyöhön uusia ideoita ja laajempia verkostoja ja edistävät osaltaan innovaatioita.

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintamallin kautta tulevat maakunnat saavat hyviä kumppaneita paikalliset voimavarat kokoavasta ja alueiden toimijoita verkottavasta toiminnasta. Toimintatapa auttaa myös kuntia, kun niiden tehtävissä korostuvat elinvoiman, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen.

Varmistetaan yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen rahoitus ja eri rahastojen säädösten yhteensovitus

Suomessa ovat ohjelmakaudella 2021-2027 käytössä Euroopan aluekehitysrahasto EAKR, Euroopan sosiaalirahasto ESR+, Euroopan meri- ja kalatalousrahasto EMKR ja maaseuturahasto. Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen on toimiva keino toteuttaa näiden kaikkien rahastojen politiikkatavoitteita, kuten esimerkiksi ESR+:ssa korostuvaa sosiaalisen osallisuuden edistämistä. Toimintatapaa vahvistamalla EU tulee lähemmäs ihmisten arkea, parantaa osallistumismahdollisuuksia ja lisää kansalaisten luottamusta EU:ta kohtaan.

EAKR:ssa, ESR+:ssa ja EMKR:ssä yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen on komission yleisasetusehdotuksen mukaan mahdollista ja maaseuturahastossa maaseutuasetusehdotuksen mukaan pakollista. Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työryhmän tavoitteena on, että Suomessa paikallisilla toimijoilla on mahdollisuus toteuttaa yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä kaikkien näiden rahastojen tuella.

Kaudella 2014-2020 ESR:stä tuetaan Suomessa kansalaistoimijalähtöistä kehittämistä kaupungeissa. Osa maakunnista on korvamerkinnyt tähän rahoitusta. Hankkeita on rahoitettu tähän mennessä 70 kappaletta ja niiden julkinen rahoitus on yhteensä 15 miljoonaa euroa. EMKR:n toimintaohjelmassa yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatapa on käytössä koko Suomen kattavien 10 kalatalouden toimintaryhmän kautta ja rahoitusta toimintaan on varattu 9,4 miljoonaa euroa. Maaseutuohjelmassa yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä toteutetaan Leader-toimintatavalla. Kaikki Suomen maaseutualueet kattavien 54 Leader-ryhmän julkinen rahoitus ohjelmakaudella on 300 miljoonaa euroa.

Tavoitteena tulevalle kaudelle ovat hyvin toimivat ja riittävästi resursoidut yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimijat sekä toimintatavan jatkuva parantaminen koko Suomessa ja hallinnon koko ketjussa. Paikallisten toimijoiden kehittämistyötä helpottaisi, jos eri rahastojen hallinto ja säädökset olisivat nykyistä yhteneväisemmät ja yksinkertaisemmat. Esimerkiksi lisäämällä yksinkertaistettujen kustannusmallien käyttöä hankkeissa, voidaan keventää erityisesti pienten hankkeiden hallinnollista taakkaa. Tähän on hyvät lähtökohdat, sillä komissio korostaa esityksissään tuloskeskeisyyttä: vaatimusten noudattamisen sijaan tarkasteltaisiin toiminnan tuloksia.

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatapaa laajennetaan mahdollisimman kattavasti koko Suomeen ja uusille politiikkalohkoille

Kansalaisten ja paikallisyhteisöjen yhdenvertaisuutta lisätään ottamalla yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatapa käyttöön mahdollisimman kattavasti koko Suomessa: maaseutualueiden lisäksi myös kaupungeissa. Toimintatavan käyttöönotto kaupungeissa helpottaisi kehittämistyötä ja hankkeiden toteuttamista joustavasti aluerajoista riippumatta, kaupunkien ja maaseudun toimijoiden yhteistyössä.

Verkottuneessa yhteiskunnassa oma lähiyhteisö ei ole maantieteellisesti rajattu, vaan ulottuu helposti maaseudulta kaupunkiin ja maapallon toiselle puolelle. Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatapa tukee hyvin tätä rajoja ylittävää yhteistyötä ja monipaikkaisuutta.

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatapa tuo lisäarvoa myös uusille politiikkalohkoille kuten maahanmuuton ja kotouttamisen edistämiseen.

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työryhmä päivittää ja täsmentää kannanottoa tarpeen mukaan valmistelun edetessä.

Työryhmän puheenjohtajat

Jarmo Palm, työ- ja elinkeinoministeriö
Christell Åström, maa- ja metsätalousministeriö